

Waldemar Gałązka

ŻYCIE I DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA BISKUPA PROFESORA WALENTEGO WÓJCIKA

Biskup Walenty Wójcik należał do czołówki polskich kanonistów XX w. Urodził się 9 września 1914 r. w rodzinie rolniczo-kowalskiej niedaleko Sandomierza w Byszówce, trzy kilometry od siedemnastowiecznej kolegiaty w Klimontowie ufundowanej przez Jerzego Ossolińskiego – polityka i dyplomate, którego uwieczniony w grafice i malarstwie wjazd jako królewskiego posła do Rzymu był jedną z głośniejszych demonstracji chwały Rzeczypospolitej.

1. Droga do kapłaństwa i studia

Ciężkie warunki życia spowodowane wojną, która zniszczyła dom i dobytek rodziny, brakiem ojca powołanego na wojnę, wyrobiły u małego jeszcze Walentego odporność i wytrwałość na trudności życia. Zawsze był człowiekiem mało wymagającym od życia, nie narzekał, nie mówił o swoich osobistych problemach.

Po ukończeniu szkoły powszechnej w Klimontowie, gimnazjum państwowego w Sandomierzu, z którego przeszedł niebawem do gimnazjum biskupiego, a potem seminarium duchownego w Sandomierzu, otrzymał 11 czerwca 1939 r. święcenia kapłańskie. Wytypowany na studia z historii Kościoła na Uniwersytecie Warszawskim, nie podjął ich ze względu na wybuch wojny, a wakacyjne administrowanie parafiami w Bidzinach i Przybysławicach, stało się nieplanowanym początkiem sześcioletniej pracy duszpasterskiej wikariusza, a przejściowo i administratora parafii św. Józefa w Skarżysku-Kamiennej, pobliskim Bliżynie i znowu w Skarżysku w parafii Najświętszego Serca Jezusa. Uczył od 18 do 24 godzin religii tygodniowo, dojeżdżając rowerem z Bliżyna do

odleglejszych wsi na terenie parafii¹. Tak jak niejedyn ksiądz, spędził w 1940 r. dwa tygodnie w więzieniu niemieckim². Pochłonięty pracą parafialną, porzucił myśl o studiach uniwersyteckich.

W czerwcu 1945 r. zetknął się z przejeżdżającym przez Skarżysko (krzyżowały się tam linie kolejowe i pasażerowie czekali na przesiadki, a kościół Serca Jezusa był najbliższą stacją) rektorem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (był nim wtedy Antoni Słomkowski). Zachęcony przez niego, zwrócił się do biskupa sandomierskiego Jana Lorka z pytaniem, czy dawny zamiar studiów uniwersyteckich może być jeszcze aktualny, czy „raczej należałoby myśleć o dalszej nauce zaniechać”³. Biskup Lorek odpowiedział: „sprawę studiów dalszych Wielebny Ksiądz w obecnych warunkach uważam za nieaktualną. Radzę z książką nie rozstawać się, pogłębiać stale swą wiedzę i jednocześnie pracować na placówkach wyznaczonych”⁴. Coś jednak musiało się zmienić w biskupich planach, bo 14 grudnia tego roku, niewątpliwie za aprobatą biskupa, pojechał do Lublina. Tam dowiedział się, że jeżeli pośpieszy się z egzaminem wstępnym może zostać przyjęty na nowy semestr studiów z obowiązkiem uzupełnienia poprzedniego. Natychmiast poprosił biskupa Lorka o nadesłanie zezwolenia na studia, które zostało wydane już w dniu wpłynięcia jego prośby do Kurii. Dnia 8 stycznia 1946 r. rozpoczął studiowanie prawa kanonicznego, a od wiosny jeden semestr prawa polskiego⁵. Od 1 stycznia 1947 r. był asystentem w Katedrze Prawa Kanonicznego, prowadzącym z grupą studentów ćwiczenia z kanonicznego prawa małżeńskiego⁶.

¹ Archiwum Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu [dalej cyt.: AKDS], Akta personalne biskupa Walentego Wójcika. Brak paginacji, cyt. według dat dokumentów.

² W. Jacewicz, J. Woś, *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945*, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1978, s. 339.

³ AKDS, Akta personalne biskupa Walentego Wójcika, Pismo z dnia 30 sierpnia 1945 r.

⁴ Tamże, Pismo z dnia 6 września 1945 r.

⁵ Tamże, Sprawozdanie do biskupa sandomierskiego o stanie swoich studiów z 10 maja 1946 r.

⁶ Tamże, Sprawozdanie do biskupa sandomierskiego o stanie swoich studiów z 21 stycznia 1947 r.

Zaprawiony do wytrwałej pracy, już w 1946 r. uzyskał magisterium na podstawie rozprawy „Rozwój celibatu w Kościele Zachodnim do czasów Grzegorza Wielkiego”, a w 1948 r. doktorat po przedłożeniu pracy „Prawo celibatu w Polsce średniowiecznej”. Tematy prac magisterskich i doktorskich są zwykle wybierane przez promotorów, natomiast temat rozprawy habilitacyjnej wybiera na ogół sam autor. Ks. Wójcik wybrał temat „Rozwój pomocy świeckiej dla Kościoła w Polsce do roku 1565”. Jego przewód habilitacyjny w styczniu 1961 r. zbiegł się z nominacją na biskupa pomocniczego 26 października 1959 r., o czym został powiadomiony 3 grudnia, a bullę otrzymał 13 stycznia 1960 r.⁷ Stało się to okazją do opóźniania przez władze świeckie zatwierdzenia habilitacji, pod pretekstem tezy, że obowiązki biskupa i samodzielnego pracownika naukowego nie dadzą się ze sobą pogodzić. Ostatecznie władze ustąpiły i bp Wójcik stopniowo zyskiwał kolejne awanse naukowe: profesurę nadzwyczajną w 1972 r. i w 1979 r. zwyciężając⁸.

2. Kariera naukowa i udział w Papieskiej Komisji ds. Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego

Awanse akademickie są uwarunkowane pracą naukową. Bp Wójcik bezpośrednio po ukończeniu studiów uniwersyteckich w 1948 r. został zamianowany wykładowcą prawa kanonicznego, patrologii i języka niemieckiego oraz prefektem i opiekunem biblioteki w Seminarium Duchownym w Sandomierzu⁹. Po kilku latach wykłady w Seminarium zostały ograniczone do prawa kanonicznego, w ostatnich latach życia tylko prawa wyznaniowego, natomiast innych funkcji i zadań przybywało przez prawie całe życie. Wykłady na Wydziale Prawa Kanonicznego KUL-u podjął w 1958 r., mając spory dorobek naukowy od 1949 r. Pracę w Lublinie zakończył w 1984 r. Bardzo szybko stał się jednym z najczęściej, a chyba nawet najwięcej publikującym spośród polskich kano-

⁷ Tamże, Oryginal bulli i pisma towarzyszące.

⁸ A. Kończak, J. Mandziuk, *Wójcik Walenty*, w: *Słownik polskich teologów katolickich 1981-1993*, t. 8, Warszawa: Wydawnictwo UKSW, 1995, s. 626.

⁹ „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 41 (1948), s. 195 [dalej cyt: KDS]; KDS 42 (1949), s. 192; KDS 51 (1958), s. 250.

nistów. Wykaz jego publikacji obejmuje około 320 pozycji¹⁰, co w tamtych czasach było rzadko spotykane, a w jego przypadku zadziwiające, bo od początku 1960 r. uprawianie nauki zeszło na drugi plan, ustępując obowiązkom biskupim, które zdecydowanie były priorytetem jego codziennego życia. Wizytacje parafii odległych od Sandomierza nawet blisko dwieście kilometrów, liczne uroczystości rocznicowe i okolicznościowe, a w okresie peregrynacji kopii obrazu jasnogórskiego trwające bez wracania do Sandomierza przez dwa tygodnie na zmianę z bp. Piotrem Gołębiowskim, uroczystości w innych diecezjach i zadania w ramach konferencji zajmowały zdecydowaną większość czasu. Do tego dochodził aktywny udział w dwóch sesjach Soboru Watykańskiego II, podczas których „był współautorem wielu propozycji wniesionych przez Konferencję Episkopatu Polski, zaś sam osobiście złożył 9 pisemnych uwag”, które „miały takie samo znaczenie jak wypowiedzi ustne”¹¹. Czasochłonna też była praca w Papieskiej Komisji do spraw Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego w zakresie prawa majątkowego. Oprócz udziału w posiedzeniach Komisji trzeba było w przerwach pomiędzy nimi, studiować materiały z obrad i przygotowywać swoje wnioski.

Na urlopy i wyjazdy, zwłaszcza wizytacyjne, zabierał trochę materiałów naukowych, chociaż wieczory na plebaniach, po wypełnionych zajęciami pasterskimi dniami, nie dawały wiele czasu na pracę naukową. W dniach wolnych od wyjazdów, czas przedpołudniowy spędzał w Kurii. W jego gabinecie, najdalej od wejścia, stało biurko, na którym były rozłożone książki, zwłaszcza rękopiśmienne z miejscowego archiwum kapitulnego, a najbliżej drzwi – stolik z fotelikami, gdzie przyjmował interesantów. Po ich wyjściu, jeżeli nie wchodził nikt nowy, przenosił się do biurka i zagłębiał w lekturze ksiąg historycznych i prawnych. Po południu, po krótkim spacerze wokół katedry i nawiedzeniu Najświętszego Sakramentu, zamykał się w mieszkaniu i do godzin nocnych, z przerwą na kolację, pracował naukowo. To jednak nie zawsze było proste, bo

¹⁰ A. Kończak, J. Mandziuk, *Wójcik Walenty*, s. 627-635.

¹¹ Zob. M. Sitarz, *The Second Vatican Council and the post-conciliar reform of canon law in the publications of bishop Walenty Wójcik*, „Teka Komisji Prawniczej. Oddział PAN w Lublinie” t. VIII (2015), s. 107-117.

zgodnie ze zwyczajem biskupów sandomierskich, można było do nich przyjechać o każdej porze dnia i wtedy trzeba było odkładać zaplanowane zajęcia.

3. Zainteresowania naukowe i dorobek bp. Wójcika

Zdecydowana większość zainteresowań naukowych bp. Wójcika dotyczyła historii prawa kanonicznego. Znaczna część wyników badań w tej dziedzinie została zawarta w syntetycznym opracowaniu całościowej historii prawa kanonicznego w Polsce przedrozbiorowej w związku z tysiącleciem chrześcijaństwa w naszym kraju¹².

Bp Wójcik jest uważany przede wszystkim za historyka polskiego prawa synodalnego. Na powstanie takiego przekonania niewątpliwie zawazyli słuchacze jego wykładów w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, gdzie wykladał historię źródeł prawa kanonicznego w Polsce, a podstawowe znaczenie wśród nich miały synody prowincjalne i diecezjalne¹³. Niewątpliwie dziedzina ta była jedną z ważnych w jego pracy naukowej. Gdy jednak w ciągu ostatniego roku, mniej lub bardziej dokładnie, przeczytałem większość jego publikacji, uznałem, że zasadniczym przedmiotem jego zainteresowań naukowych, była historia publicznego prawa kościelnego, zwłaszcza zewnętrznego, dotyczącego relacji Kościoła z innymi społecznościami, głównie państwami. Już sam wybór przedmiotu rozprawy habilitacyjnej o pomocy władzy świeckiej polskiemu Kościołowi w ciągu jego pierwszych sześciu wieków sugeruje ten priorytet jego zainteresowań prawnohistorycznych. Oprócz prac dotyczących relacji pomiędzy świecką i kościelną władzą w Polsce, dość dużo uwagi, zwłaszcza w recenzjach zagranicznych publikacji, poświęcił tej samej problematyce w innych krajach, a jeszcze więcej teo-

¹² W. Wójcik, *Kościelne ustawodawstwo partykularne w Polsce przedrozbiorowej na tle powszechnego prawodawstwa kościelnego*, w: *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*, red. M. Rechowicz, Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL, 1969, t. 1, s. 423-502.

¹³ Według biogramu napisanego niewątpliwie przez niego samego, właściwa nazwa wykładanego przedmiotu, to historia prawa kościelnego w Polsce od 1966 r., natomiast wcześniej, od 1958 r. wykladał źródła i literaturę prawa kanonicznego i filozofię prawa. Zob. *Wójcik Walenty*, w: *Polscy kanoniści (wiek XIX i XX)*, red. J. Barcz, II, Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej, 1981, s. 236-237.

riom o relacjach pomiędzy władzą świecką i kościelną w rozwoju historycznym. W Seminarium Duchownym w Sandomierzu, po omówieniu całej problematyki kodeksowej z wyjątkiem prawa kanonizacyjnego, kilka, a raczej kilkanaście godzin wykładowych poświęcił, nieprzewidzianemu w programie zajęć kościelnemu prawu publicznemu w ujęciu historycznym jako dwóch społeczności doskonałych¹⁴. Jednak już w tym czasie w swoich publikacjach widział potrzebę poszukiwania nowych, odpowiadających nauce Soboru, modeli relacji pomiędzy dwoma partnerami, wyłącznie kompetentnymi każdy w swoim porządku¹⁵, współdziałającymi ze sobą dla dobra tych samych ludzi. Przyznał, iż pojęcia *societates iuridice perfectae*, a jeszcze bardziej *potestas Ecclesiae in temporalibus* przeszły do historii¹⁶, chociaż niektóre ich elementy są nadal przydatne do oznaczania zupełnej autonomii i samowystarczalności tych społeczności w swoich dziedzinach i ułatwienia możliwości osądu moralnego w sprawach doczesnych, co należy do integralności nauki Kościoła, oczywiście z uwzględnieniem współczesnego pluralizmu¹⁷. Prawdopodobnie pomimo świadomości potrzeby nowego spojrzenia na ten problem, nie znalazł przekonującej go całościowej teorii odpowiedniej dla współczesności.

Do problematyki zewnętrznego prawa publicznego Kościoła, zwłaszcza w dawnych wiekach, można zaliczyć około pięćdziesięciu jego publikacji, w większości z pierwszej połowy jego aktywności wydawniczych. Oczywiście, co do niektórych pozycji można się spierać, bo są wieloaspektowe i dotyczą równocześnie innych dziedzin prawnych.

¹⁴ Notatki własne z wykładów prawa kanonicznego w Sandomierzu z 1970 i 1971 r. Również w następnych latach, według wypowiedzi sporo nawet młodszych kolegów, *societas perfecta* była dominantą tych wykładów.

¹⁵ Rec.: *Miscellanea In honorem Dini Staffa et Periclis Felici S.R.E Cardinalium, Apollinaris I: 40 (1967) nr 1-4*, „Prawo Kanoniczne” 41 (1971), s. 336 [dalej cyt.: PK].

¹⁶ W. Wójcik, *Rola polityczna Kościoła*, PK 27 (1984), nr 3-4, s. 251. W artykule tym (ss. 249-251) omawia zeszyt 8/9 rocznika 18 (1982) międzynarodowego czasopisma „Concilium” poświęcony relacji Kościoła do polityki.

¹⁷ Rec. L. Spinelli, *Prospettive canonistiche nella Chiesa di oggi*, S. T. E. M. - Mucchi Modena 1973, PK 18 (1975), nr 1-2, s. 264-266. Recenzja ta (ss. 257-265) dotyczy książki inspirowanej głównie deklaracją soborową *Dignitatis humanae*, ale też spojrzenie autora na omawiany problem jest wyraźnie posoborowe.

Dopiero na drugim miejscu zainteresowań bp. Walentego umieściłbym historię źródeł prawa kanonicznego, a wśród niej na pierwszym miejscu synody diecezjalne, prowincjalne i krajowe. Wprawdzie publikacji poświęconych bezpośrednio synodom naliczyłem zaledwie dwaście, jednak problematyka prawno-historyczna dotycząca różnych instytucji kościelnych, zwłaszcza w Polsce, najczęściej opiera się na ustawach synodalnych. Można powiedzieć, że akta synodów stanowią główną ośnowę większości przebadanych przez niego problemów prawnych z dawnych wieków, a także, chociaż w mniejszym stopniu współczesnych. Nasz autor jednak nie ograniczał się do prawa synodalnego. Badał też inne wewnętrzne prawo Kościołów partykularnych i zakonów kleryckich oraz zwyczaje prawne.

Wśród problematyki, której źródłem były synody (i nie tylko) najczęstszą chyba była historia kościelnych struktur terytorialnych: diecezje, dekanaty, parafie i oficjalaty okęgowe w Radomiu, Kielcach, Tarnowie i przede wszystkim w Sandomierzu, gdzie księgi czynności oficjalów zachowały się z okresu od XVI do XVIII w.¹⁸ W problematyce oficjalatów mniej miejsca zajmuje ich struktura organizacyjna, więcej niektóre aspekty, a niekiedy całość ich funkcjonowania. Prawie nieznaną nauce bogate zasoby archiwum kapituły sandomierskiej: księgi oficjalu, księgi czynności kapituły od XVI w., księgi miejskie Sandomierza od XVI do XVIII w. i wiele źródeł rękopiśmiennych dotyczących głównie Ziemi Sandomierskiej, ale też i innych regionów Polski¹⁹ przybliżające nauce polskiej funkcjonowanie prawa „na prowincji”.

¹⁸ Ponieważ opracowania te są ujęte w wykazie publikacji, uważam za stosowne nie wymieniać ich tutaj, tym bardziej, że są zawarte w przygotowywanym szczegółowym opracowaniu kierunków badań naukowych biskupa, którego część obecnego artykułu jest streszczeniem.

¹⁹ Obecnie Archiwum Kapituły Sandomierskiej zostało uporządkowane przez prof. F. Kiryka. Opis bibliograficzny zawartych w nim dokumentów został zamieszczony w dwóch publikacjach tego autora: *Pergaminy. Archiwum Kapituły Katedry Sandomierskiej*, Sandomierz 2002 i *Inwentarz rękopisów Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedralnej w Sandomierzu XIII-XX wieku*, Sandomierz 2010. Obecnie przygotowywany jest trzeci tom poświęcony dokumentom czasowo znajdujących się do niedawna w innych miejscach. Należy jednak zaznaczyć, że wcześniej biskup Wójcik opubli-

Na trzecim miejscu zainteresowań publicystycznych bp. Wójcika umieściłbym problematykę współczesną, jednak nie z dziedziny dogmatyki prawa, tylko soborowych i posoborowych jego przemian. Problematyka ta, zapoczątkowana omówieniami wszystkich sesji Soboru Watykańskiego II, stała się w ostatnich dwóch dziesięcioleciach życia biskupa jedną z dominujących dziedzin jego publikacji. W recenzjach dokumentów i artykułach na ich temat zwracał uwagę na prawną kwalifikację tych dokumentów. Interesował się nowymi instytucjami wprowadzonymi lub zainspirowanymi przez Sobór, jak synod biskupów, nowy typ synodów diecezjalnych, rady kapłańskie, rady duszpasterskie. Żywo interesował się posoborową reformą prawa kanonicznego w kontekście dorobku ostatniego półwiecza kanonistyki i rozwoju analogicznych dziedzin w prawodawstwach świeckich. Nie dyskutował z decyzjami Soboru, ale w ocenie niektórych projektów nowych rozwiązań niekiedy, choć rzadko, wyrażał poglądy odmienne, częściej natomiast, chociaż niezbyt często, krytycznie odnosił się do autorów proponujących nowe kierunki lub konkretne projekty przyszłego prawa. Popierał postulat teologizacji i interioryzacji prawa. Uważał za potrzebny kodeks fundamentalny (konstytucyjny) Kościoła, a przynajmniej jakąś podstawową ustawę o charakterze teologiczno-prawnym, różniącą się od konstytucji państw współczesnych. W innych dziedzinach nowelizacji prawa więcej miejsca poświęcił prawu małżeńskiemu, roli świeckich w Kościele, sporo prawu karnemu i procesowemu. Po nominacji na konsultora Papieskiej Komisji ds. Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego, a konkretnie prawa patrymonialnego, ta dziedzina, raczej rzadko poruszana wcześniej, stała się jedną z częstszych wśród jego zainteresowań.

Kolejną, według ilości publikacji bp. Wójcika, problematyką była biografistyka, przede wszystkim biogramy zmarłych za jego czasów wybitniejszych kapłanów diecezji sandomierskiej i wyjątkowo kapłanów żyjących w dawnych wiekach w Sandomierzu, a nawet dalekiego od tego miasta pińskiego biskupa sługi Bożego Zygmunta Łozińskiego. Bibliografia jego prac zawiera 58 biogramów, chociaż obszerniejszych, jest trochę więcej jak połowa, zaś około 20, to „miniaturowe” biogramy

kował w trzech artykułach spis najważniejszych rękopisów i starodruków archiwum i biblioteki kapitulnej w Sandomierzu.

w *Słowniku Polskich Teologów Katolickich*²⁰, w dwutomowym zbiorze *Polscy Kanoniści*²¹ i w *Encyklopedii Katolickiej*. Biogramy te w większości mają charakter popularny. Początkowo pisywał je rzadko, później coraz częściej, a w końcowym okresie jego życia była to chyba dominująca dziedzina jego publicystyki.

Od pierwszych lat pracy naukowej zajmował się, chociaż niezbyt często, prawem majątkowym Kościoła w dawnych wiekach. Publikacje dotyczyły ówczesnych zagadnień takich jak beneficja, dziesięcina, *ius spolii*, witrycy. Od pierwszych lat po Soborze pojawiły się nieliczne artykuły lub recenzje dotyczące współczesnego spojrzenia na takie zagadnienia jak udział kapłanów w zarządzie diecezją, charytatywna działalność Kościoła, *fructus beneficij superflua*. Zaskakujące jest, że jak na konsultora Papieskiej Komisji ds. Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego w dziedzinie prawa patrymonialnego, aktywność pisarska dotycząca tej problematyki nie przedstawia się zbyt imponująco. Problematyka ta była obecna w publikacjach dotyczących prac nad nowym Kodeksem, ale nieliczne publikacje dotyczące bezpośrednio reformy prawa majątkowego pojawiły się dopiero od 1976 r. Najważniejsze z tej dziedziny jest całościowe opracowanie prawa patrymonialnego w jednym z tomów wydawanego przez Katolicki Uniwersytet Lubelski podręcznika posoborowego prawa kanonicznego²².

Z dziedziny uświęcających zadań Kościoła najwięcej miejsca poświęcił materialnemu prawu małżeńskiemu w aspekcie historycznym i współczesnym, głównie w kontekście reformy Kodeksu. Odrębne artykuły specjalnie poświęcone tej dziedzinie oraz recenzje jej dotyczące nie są liczne, ale problematyka ta nierzadko występuje wśród zagadnień omawianych w innych publikacjach. Kilka mniejszych publikacji, głównie w aspekcie historycznym, zostało poświęconych Eucharystii, trochę sakramentom chrztu i pokuty oraz miejscom świętym, głównie cmenta-

²⁰ T. 1-4, red. H. Wyczawski, Warszawa 1981-1983; t. 5-7, red. L. Grzebień, Warszawa 1983.

²¹ Red. J. Bar, Warszawa 1981.

²² W. Wójcik, *Księga V. Dobra doczesne Kościoła*, w: W. Wójcik, J. Krukowski, F. Lempa, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, t. 4, Lublin: Wydawnictwo KUL, 1987, s. 9-109.

rzom. Nauczycielskie zadania Kościoła omówione głównie w aspekcie historycznym, dotyczyły misji oraz „narzędzi ewangelizacji”, jakimi są biblioteki kościelne.

Spora część publikacji odnosi się do duchowieństwa, zwłaszcza do obowiązków osób duchownych w minionych czasach w kontekście reformy posoborowej. Pisał trochę z dziedziny prawa zakonnego dawnego i posoborowego. O świeckich w Kościele pisał przeważnie w artykułach poświęconych głównie innym zagadnieniom historycznym. W zakresie prawa posoborowego opublikował artykuły o apostołstwie świeckich i stowarzyszeniach wiernych.

Na końcu wypada zauważyć zawarte incydentalnie w różnych publikacjach uwagi dotyczące teorii prawa kanonicznego, jego celu (dobro wspólne), filozoficznych i teologicznych podstaw, metodologii, władzy ustanawiającej prawa, porównanie niektórych z tych kwestii z ustawodawstwami świeckimi. Wyjątkowo zajmował się prawem świeckim *sensu stricto*.

4. Metodologia pisania publikacji przez bp. Wójcika

W podsumowaniu wypada poświęcić kilka zdań metodzie pisania artykułów przez bp. Wójcika. Przeważnie zaczynał od nakreślenia kontekstu historycznego i osadzenia problemu w aktualnej sytuacji religijnej, politycznej, ideologicznej, społecznej i w prawie świeckim. Uderza bardzo dobra znajomość historii powszechnej, europejskiej i polskiej, znajomość prawa rzymskiego, świeckiego Polski i niektórych państw i przede wszystkim kanonicznego, nawet pierwszego tysiąclecia dziejów Kościoła. Te ostatnie, wraz z prawem pierwszej połowy drugiego tysiąclecia można co do istoty poznać z *Corpus Iuris Canonici*. Tak było również w jego rozprawach. Jednak oprócz tego podstawowego źródła, wykorzystywał zbiory dawnego prawa polskiego. Wiele zagadnień zostało osadzonych w kontekście literatury przedmiotu: monografiach, artykułach. Zadziwia to w kontekście stałego pobytu w Sandomierzu, daleko od bogatych bibliotek. Owszem, będąc opiekunem biblioteki seminaryjnej, poznał jej zawartość i korzystał z niej. Biblioteka ta bardzo zasobna w publikacje z dawnych wieków, zwłaszcza inkunabuly i starodruki, jest jednak dość uboga w publikacje nowsze. Dojeżdżając do Lu-

blina tylko na jedną dobę raz na dwa tygodnie, nie był w stanie korzystać z biblioteki uniwersyteckiej. Bardzo rzadko tylko prosił swoich studentów (księży) o wypożyczenie dla niego na krótki czas jakiejś książki. Chyba tym należy tłumaczyć prawie pomijanie opracowań z dogmatyki prawa, chociaż z jego publikacji, zwłaszcza recenzji, przebija dobra jej znajomość w ocenie i uwagach, zwłaszcza *de lege ferenda*. Recenzowane książki w większości były przez niego sprowadzane z zagranicy. Przy zajmujących czas obowiązkach kapłańskich, zdecydowanie stawianych przez niego na pierwszym miejscu, tym bardziej zadziwia jego erudycja, którą nie popisywał się, będąc człowiekiem bardzo skromnym i w codziennych relacjach międzyludzkich wiedzę swą ujawniającym najczęściej w odpowiedziach na zadawane mu pytania. Prawie też nikt ze znających go osób nie zdawał sobie sprawy z ujawnionej w publikacjach, zwłaszcza recenzjach, znajomości przez niego tylu języków obcych.

Bibliografia

Literatura

- Jacewicz, Wiktor, i Jan Woś. 1978. *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymsko-katolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939-1945*. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.
- Kończak, Adam, i Józef Mandziuk. 1995. „Walenty Wójcik.” W *Słownik polskich teologów katolickich 1981-1993*, T. VIII, Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Sitarz, Mirosław. 2015. „The Second Vatican Council and the post-conciliar reform of canon law in the publications of bishop Walenty Wójcik, *Teka Komisji Prawniczej. Oddział PAN w Lublinie* 8:107-117.
- Wójcik, Walenty. 1969. „Kościelne ustawodawstwo partykularne w Polsce przedrozbiorowej na tle powszechnego prawodawstwa kościelnego.” W *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*. red. Marian Rechowicz, T. I, 423-502. Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego KUL.
- Wójcik, Walenty. 1971. „Rec.: Miscellanea In honorem Dini Staffa et Periclis Felici S.R.E Cardinalium, Apollinaris I: 40 (1967) nr 1-4.” *Prawo Kanoniczne* 41:334-341.
- Wójcik, Walenty. 1975. „Recenzja L. Spinelli, Prospettive canonistiche nella Chiesa di oggi, S. T. E. M.- Mucchi Modena 1973.” *Prawo Kanoniczne* 18:257-265.

Wójcik, Walenty. 1981. „Wójcik Walenty.” W *Polscy kanoniści (wiek XIX i XX)*, red. Joachim Bar, T. II, 236-237. Warszawa: Akademia Teologii Katolickiej.

Wójcik, Walenty. 1984. „Rola polityczna Kościoła.” *Prawo Kanoniczne* 27:249-251.

Wójcik, Walenty. 1987. „Księga V. Dobra doczesne Kościoła.” W Walenty Wójcik, Józef Krukowski, Florian Lempa, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, T. 4, 9-109. Lublin: Wydawnictwo KUL.

Life and Scientific Activity of Bishop Prof. Walenty Wójcik

Summary

This article undertakes the issue of the life and scientific activity of Bishop Prof. Walenty Wójcik, particularly his contribution to the development of Polish and world history of canon law, ecclesiastical patrimonial law and relations between Church and State.

The author presents the biography of Walenty Wójcik beginning with the schooldays. The following stage have been described in the article: the seminary, studies and work at Catholic University of Lublin, academic achievements in subject of theory of canon law, ecclesiastical patrimonial law, relations between Church and State.

Słowa kluczowe: dorobek naukowy, prawo kanoniczne, historia prawa kanonicznego, kościelne prawo publiczne, kościelne prawo majątkowe, Sandomierz

Key words: academic achievements, canon law, history of canon law, ecclesiastical public law, ecclesiastical patrimonial law, Sandomierz

Information about Author: Rev. WALDEMAR GAŁĄZKA, Ph.D., lecturer at Higher Seminary in Sandomierz, Żeromskiego 6 St., 27-600 Sandomierz, Poland, e-mail: gwbs@tlen.pl